

ע"פ 853/19 - מרדכי (מורדי) מור נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייט
ע"פ 853/19

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: מרדכי (מורדי) מור

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
בת"פ 47285-12-16 שניתנה ביום 6.1.2019 על ידי
כבוד השופטת ד' מרשק מרום

תאריך הישיבה: ח' באייר התשע"ט (13.5.2019)

בשם המערער: עו"ד פרידה וול, עו"ד אבי כהן

בשם המשיבה: עו"ד ארז בן ארויה

פסק-דין

השופטת ד' ברק-ארז:

1. המערער ואדם נוסף הואשמו במעורבות באירוע אלים שמקורו בסכסוך כספי עם גורמים עברייניים. בתחילה יוחסו לשניים נשיאת נשק גנוב, סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה ושיבוש מהלכי משפט, אך לימים הושג עימם הסדר טיעון שבגדרו חזרה בה המדינה מן האישום כלפי המערער, ואילו חברו הודה בעובדות כתב אישום מתוקן, שבו יוחסו לו עבירות פחותות. האם בנסיבות אלה יש בסיס לדרישתו של המערער לקבל פיצוי מן המדינה? זו השאלה שנותרה לדיון בהליך זה.

המסגרת הנורמטיבית

2. הדיון שבפנינו ממוקד בסעיף 80(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) הקובע כך:

"משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או בשל אישום שבוטל לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 בסכום שייראה לבית המשפט; במשפט שמנהל קובל רשאי בית המשפט להטיל על הקובל תשלום כאמור".

תקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצרו ומאסרו), התשמ"ב-1982, שהותקנו בהתאם לכך, כוללות הוראות בדבר אופן הגשת ההליכים וסכומי הפיצויים המרביים בגין מעצרו ומאסרו.

3. שורשיו של ההסדר הקובע בסעיף 80 לחוק העונשין מצויים בפקודת החוק הפלילי, 1936 (להלן: פקודת החוק הפליליאו הפקודה) מתקופת המנדט, שהסמיכה את בית המשפט להורות על תשלום הוצאות הגנתו של הנאשם אם הוא סבור ש"המשפט הפלילי הובא מתוך קלות דעת או לשם הקנטה". בית המשפט הוסמך לעשות כן ביחס ל"כל אדם שהגיש את ההאשמה" או ל"כל אדם שלדעת בית המשפט יש להטיל עליו את האחריות להגשת המשפט הפלילי, ושאינו פקיד ממשלה המשמש בתפקידו הרשמי" (ראו סעיף 44(2) לפקודת החוק הפלילי). הסדר זה הוכנס לפקודה כחלק מסעיף כללי שכתרתו "הוצאות משפט", וקבע בין היתר שנאשם יכול לחוב בעצמו בהוצאות. כפי שניתן להיווכח, הסדר זה מבטא תפיסה שונה מזו שמעוגנת כיום בחוק העונשין ואינה ממוקדת אך בסוגיית ההוצאות.

4. במהלך השנים הוכנסו בהסדר הקובע בפקודת החוק הפלילי שינויים רבים עד אשר לבש את צורתו הנוכחית. תחילה הוא תוקן באופן שהטיל על המדינה את תשלום הוצאות ההגנה של הנאשם אם לא היה יסוד להאשמתו (סעיף 36 לחוק לתיקון דיני העונשין (דרכי ענישה), התשי"ד-1954). בהמשך, נוספה האפשרות לפצות בגין מעצר או מאסר, ולא רק להשיב את הוצאות המשפט (חוק דיני העונשין (דרכי ענישה) (תיקון), התשל"א-1971), וכן נוספה עילת הפיצוי גם נוכח "נסיבות אחרות המצדיקות זאת" (ראו: חוק דיני העונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 3), התשל"ה-1974 (להלן: תיקון מס' 3)), הניצבת במרכז הדיון שבפנינו. להשלמת התמונה יצוין כי גם סעיף 38 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 קובע פיצוי בתנאים מסוימים למי שנעצר ושחרר מבלי שהדבר הוביל להגשת כתב אישום.

5. הטעמים העומדים ביסודו של סעיף 80 לחוק העונשין נדונו בהרחבה בפסק הדין המנחה שניתן בע"פ 4466/98 דבש' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 73 (2002) (להלן: עניין דבש). בקצרה ייאמר כי סעיף זה מבקש לאזן בין האינטרסים של הנאשם, אשר זכויות היסוד שלו לחירות, לכבוד ולפרטיות הוגבלו, לבין האינטרס הציבורי בהעמדתם של עבריינים לדין וביישום נאות בכספי ציבור (ראו: שם, בעמ' 101-97; ע"פ 7235/16 כהן' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 וההפניות שם (11.2.2018) (להלן: עניין כהן)). לכן הודגש כי יש להקפיד על כך שפסיקת פיצויים בהתאם לסעיף 80 לחוק תיעשה במקרים מתאימים בלבד (ראו: ע"פ 1986/11 פלוני' מדינת ישראל, פסקה 10 וההפניות שם (12.3.2013) (להלן: ע"פ 1986/11)).

6. אם כן, נקודת המוצא לדיון היא שלא כל חזרה מאישום, ואף לא כל זיכוי, יובילו בהכרח לפסיקת פיצויים לנאשם. הבחינה נסמכת כאמור על העילות הקבועות בסעיף 80 בנוסחו הנוכחי - כאשר לא היה יסוד להאשמה, או כאשר התקיימו "נסיבות אחרות" המצדיקות זאת. הפסיקה, כפי שיפורט להלן, יצקה תוכן להגדרות אלה, והדיון בעניין צריך להתקיים לאורה.

7. העילה הראשונה: "אין יסוד להאשמה"-במסגרת העילה הראשונה נקבע כי יש לבחון באופן אובייקטיבי האם התשתית הראייתית שהונחה בפני התביעה הקימה "סיכוי סביר להרשעה", כלומר האם "תובע סביר וזהיר היה מגיע למסקנה שיש מקום להגשת כתב אישום" (ראו: עניין כהן, בפסקה 12). הרף שקבעה הפסיקה למבחן זה הוא מחמיר, כך שיידרש להוכיח כי כתבה אישום הוגש ללא בסיס, כלומר בשל זדון, חוסר תום לב, רשלנות חמורה או אי-סבירות מהותית ובלטת (ראו: עניין דבש, בעמ' 89; ע"פ 5097/10 בוגנים' מדינת ישראל, פסקה 18 לפסק דינו של השופט (כתוארו אז) ח' מלצר (15.1.2013) (להלן: עניין בוגנים); עניין כהן, בפסקה 12). מטבעה דברים, ניתן לצפות כי הנסיבות החמורות שעליהן נסבה עילה זו אינן צפויות להיות שכיחות (ראו: ע"פ 310/14 ודיענ' מדינת ישראל, פסקה 10 (17.6.2015)), ודומה שאלה הם אכן פני הדברים (ראו למשל: ע"פ 1524/93 מיכאלשווילי' מדינת ישראל, פ"ד מח(2) 650 (1994)).

8. העילה השנייה: "נסיבות אחרות המצדיקות זאת" - עניינה של העילה השנייה הוא עוול שנגרם לנאשם שזוכה, הגם שמלכתחילה היה יסוד להגשת כתב אישום נגדו. בעיקרו של דבר, השיקולים הרלוונטיים לעילה זו הם בעיקר הנזקים שנגרמו לנאשם והיקף הפגיעה בזכויותיו החוקתיות (ראו: עניין בוגנים, בפסקה 19 לפסק דינו של השופט מלצר). בהקשר זה הובהר כיהעילה נוסחה באופן עמוסבמתכוון, על מנת להקנות לבית המשפט שיקולדעת רחב ביחס למכלול הנסיבותשעשויות לבוא בפניו (שם, בפסקה 30 לפסק דינה של המשנה לנשיא (כתוארה אז) מ' נאורובפסקה 19 לפסק דינו של השופט מלצר). לא בכדי הדוגמאות הפרדיגמטיות שנזכרו בדיונים שהתקיימו בהצעת החוק לתיקון מס' 3, שבה הוספה עילה זו, נגעו למקרים שבהם התגלה כי עד מרכזי שעליו התבססה התביעה שיקר או כאשר הנאשם הצליח להוכיח את האליבי שלו. ביחס לדוגמאות אלה הוסבר כי נגרם לנאשם עוול היות שבסופו של דבר זוכה, גם אם התביעה פעלה כשורה בעת הגשת כתב האישום (ראו: ע"פ 1109/09 שיבלי' מדינת ישראל, פסקאות י"ג-י"ד (4.1.2010)).

9. על מנת לסייע בגיבוש המדיניות הפסיקתית בהקשר זה הוגדרו שלושה סוגי שיקולים שינחו את הפעלת הסמכות: שיקולים הנוגעים לאופן ניהולו של ההליך המשפטי עצמו; שיקולים הנוגעים לאופי וטיב הזיכוי; וכן נסיבות אישיותשל הנאשם שחיצוניות למשפט עצמו.

10. אופןיהולושלההליךהמשפטי- בהקשר זה, נבחנות שאלות הנסבות, למשל על משכו של ההליך המשפטי ואורך תקופת המעצר (ראו למשל: עניין ע"פ 1986/11, בפסקה 10).

11. אופיזיבהזיכוי- כאן יש רלוונטיות לשאלה האם הזיכוי הוא "פוזיטיבי", קרי שנעשה תוך קביעה שהנאשם לא ביצע את העבירה שיוחסה לו, האם הזיכוי הוא מחמת הספק, או האם הזיכוי נעשה מטעמים פרוצדורליים שאינם מבוססים על בירור ראייתי, כתוצאה למשל ממוות או היעלמות של עדי מפתח, או מהתיישנות (ראו: עניין דבש, בעמ' 98; עניין שיבלי, בפסקה י"ג).

12. נסיבותאישיות- כאן נבחנות נסיבות החיצוניות למשפט עצמו, כגון פגיעה בבריאותו, בשמו הטוב או במשפחתו של הנאשם (ראו: ע"פ 11024/02 מנצור' מדינת ישראל, פ"דנח(1) 448, 436 (2003) (להלן: עניין מנצור); עניין כהן, בפסקה 13).

13. חשוב להדגיש כי אף אחד מן המצבים הללו לא משמש שיקול מכריע לשלילתו או הקנייתו של פיצוי (ראו: ע"פ עמוד 3

7826/96 רישן' מדינת ישראל, פ"דנא(1) 481, 497 (1997); עניין דבש, בעמ' 111). בהמשך לכך, בית המשפט אף נדרש למבחני-משנה נוספים, כגון התנהלותה המטרה והתביעה (למשל, האם התאפיינה בזדון או ברשלנות), התנהגותה הנאשם (למשל, האם שיקר בחקירתו), או סוג העבירה (למשל, האם מדובר בעבירה חמורה שיש עמה קלון, ראו למשל: ע"פ 6621/01 בדליאן' מדינת ישראל, פ"דנו(5) 870 (2002)). כן הובהר כי רשימת השיקולים הרלוונטיים איננה סגורה וניתן גם להחיל שיקולים פרטניים לצד שיקולים כלליים של מדיניות משפטית (ראו: עניין ע"פ 1986/11, בפסקה 10 וההפניות שם).

14. בכל הנוגע לפן הדיוני, קבע בית משפט זה יותר מפעם כי מאחר שהערכאה הדיונית שדנה בתיק העיקרי היא המצויה בפרטי המקרה, באופן ניהול המשפט ובראיות בכללותן, לרבות התרשמות ישירה מהעדים, מהנאשם ומהתנהלות הצדדים במהלך הדיון, ככלל ערכאת הערעור תיטה שלא להתערב בהחלטתה בעניין הפיצויים (ראו: עניין כהן, בפסקה 10 וההפניות שם).

עיקרי התשתית העובדתית וההליכים עד כה

15. ביום 22.12.2016 הוגש נגד המערער וחברו דינו קאסטלאנו (להלן: קאסטלאנו) כתב אישום לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד (ת"פ 47285-12-16). מכתב האישום המקורי עולה כי המערער היה בעלים של עסק למתן שירותי מטבע (צ'ינג') בראשון לציון שאותו הוא ביקש למכור, ולשם כך הסתייע בקאסטלאנו. בהמשך לכך, במהלך שנת 2016 נפגשו השניים עם אדם בשם עומר דיגמי (להלן: דיגמי) אשר התעניין ברכישת העסק. פגישה נוספת נקבעה ליום 4.12.2016, ולפי האמור בכתב האישום המקורי המערער וקאסטלאנו נסעו אליה כשהם נושאים עמם אקדח שנגנב בשנת 2005. דיגמי כיוון את השניים למקום המפגש, וכשהגיעו אליו הותקפו על ידי כעשרים גברים, וכתוצאה מכך המערער נפצע ונגרמו לו שברים בצלע ובקרסול. במהלך האירוע קאסטלאנו ירה מספר יריות באוויר ואף לעבר חלק מהתוקפים. בעקבות הירי אחד הקליעים חדר לדירה סמוכה. בשלב זה החלו המערער וקאסטלאנו בנסיעה, וכאשר שוטרים התקרבו אל רכבם התרחקו השניים מן המקום בנסיעה פרועה תוך הדיפת כלי רכב אחרים, וכתוצאה מכך נחבט אחד השוטרים בראשו, ברגליו ובידיו. האירוע הסתיים לבסוף בעקבות ירי שביצעו השוטרים לעבר גלגלי הרכב, ועם עצירתו השליך המערער את האקדח דרך החלון. בגדרו של כתב אישום זה יוחסו למערער ולחברו עבירות של נשיאת נשק לפי סעיף 144(ב) לחוק העונשין, סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה לפי סעיף 332(2) ו-(5) לחוק העונשין ושיבוש מהלכי משפט לפי סעיף 244 לחוק העונשין.

16.

המערער נעצר ביום האירוע, ושהה במעצר מאחורי סורג ובריח במשך כחמישה חודשים. לאחר מכן הועבר למעצר בפיקוח אלקטרוני יבו שהה במשך כשישה חודשים. בהמשך, בעקבות הליכי גישור שהתקיימו בין הצדדים הוסכם על הגשת כתב אישום מתוקן נגד קאסטלאנו בלבד בעבירות פחותות מאלה שהופיעו בכתב האישום המקורי, ועל חזרת המדינה מאישומיה נגד המערער. בכתב האישום המתוקן שהוגש לבית המשפט המחוזי ביום 14.11.2017 יוחסה רק לקאסטלאנו עבירה של ירי באזור מגורים. יוער כי בהסדר זה השניים יוצגו על ידי אותו הסגור, הואבא-כוחו של המערער גסם בהליך דן.

17. ביום 22.11.2017 הרשיע בית המשפט המחוזי (השופטת (כתוארה אז) ל'ברודי) את קאסטלאנו על-פי הודאתו בכתב האישום המתוקן, ובהמשך לכך השית עליו עונש של מאסר על תנאי למשך 6 חודשים (כשהתנאי הוא שלא יעבור בתוך שלוש שנים את העבירה שבה הורשע או עבירות נשק מסוג פשע), וכן קנס בסך 3,000 שקל. כמו כן, בית המשפט

המחוזי הורה על ביטול האישום נגד המערער בהסכמת הצדדים, בהתאם לסעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי).

18. להשלמת התמונה יצוין כי כנגד ארבעה מתוך התוקפים באירוע הוגש כתב אישום לבית משפט השלום בראשון לציון (ת"פ 47409-12-16), וכי בסופו של דבר שלושה מהם הורשעו ונגזרו עליהם עונשי מאסר בפועל כמו גם פיצוי בסך 1,000 שקל לכל אחד מהמתלוננים - המערער וקאסטלאנו (גזרי דין מיום 10.7.2017 ומיום 16.7.2017, סגן הנשיא ש' שטיין).

19. המערער הגיש לבית משפט המחוזי בקשה לחייב את המדינה בתשלום פיצויים והוצאות משפט בהתאם לסעיף 80 לחוק העונשין בסך כולל של 140,000 שקל, כאשר 20,000 שקל מתוכם התבקשו כהחזר הוצאות משפט. המערער הטעים כי אינו בעל עבר פלילי וכי היה הקורבן באירוע ונחלץ ממנו בזכות תושייתו. לשיטתו, לא היה מקום להגיש נגדו כתב אישום מלכתחילה, וכי מכל מקום מתקיימות "נסיבות אחרות" המצדיקות לפסוק לו פיצויים, לרבות בגין העובדה ששה תקופה לא מבוטלת במעצר ובשל הנזקים הכלכליים שנגרמו לו בעקבות העמדתו לדין.

20. המדינה טענה כי אין מקום לפסיקת פיצויים, וכי החזרה מכתב האישום הייתה חלק מהסדר כולל עם המערער ועם קאסטלאנו שהותאם לנסיבותיו המיוחדות של המקרה, והתחשב בין השאר גם בקשיים ראייתיים, בפציעתו של המערער וכן בתקופה שבה שהו השניים במעצר. בהקשר זה המדינה הדגישה עוד כי המערער וקאסטלאנו שינו את עמדתם ביחס לכתב האישום, כאשר תחילה המערער הודה שנטל את האקדח והשליך אותו מהחלון בעת המעצר, ולאחר מכן הודה בכך קאסטלאנו. על כן, לשיטת המדינה, החזרה מכתב האישום ביקשה אפוא לאזן בין האינטרס הציבורי לבין השיקולים הפרטניים הנוגעים למערער. באשר לטענות ביחס לנזקים כלכליים, המדינה הדגישה כי לא הוגשו ראיות המעידות על כך שמצבו הכלכלי של המערער השתנה בעקבות המעצר וההעמדה לדין. כן הוסיפה המדינה כי נימוקיו של המערער בבקשה לפיצויים הם למעשה הנימוקים שעמדו בבסיס ההסכמות בהסדר הטיעון וכי במובן הזה הללו כבר הובאו בחשבון.

21. ביום 6.1.2019 דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה (השופט ד' מרשק-מרום). בית המשפט המחוזי קבע כי לא מתקיימת במקרה זה העילה של "לא היה יסוד להאשמה", וכי בנסיבות העניין אף אין "נסיבות אחרות" המצדיקות פסיקת פיצויים. הודגש בהקשר זה שלאורך כל הליכי המעצר הייתה הסכמה על קיומן של ראיות לכאורה, וכי אף אין מדובר בזיכוי המבוסס על הראיות. כמו כן הודגש שהחזרה מכתב האישום לא נעשתה כמהלך עצמאי אלא כחלק מהסדר עם קאסטלאנו, כשהשניים מיוצגים על ידי אותו סניגור. בנוסף, בית המשפט המחוזי ציין כי לא הוכחה הידרדרות במצבו הכלכלי של המערער כתוצאה מהגשת כתב האישום.

הערעור שבפנינו

22. הערעור שבפנינו נסב כאמור על סוגיית הפיצויים. בעיקרו של דבר, המערער חוזר על הטענות שהעלה בפני בית המשפט המחוזי - בהדגישו את העובדה שהיה הקורבן באירוע ונגרמו לו נזקים רבים. לפיכך, הנסיבות דן נכנסות לשיטתו, בעיקר, לגדרי עילת הפיצוי שעניינה "נסיבות אחרות". כמו כן, המערער סבור כי בית המשפט המחוזי שגה במשקל שייחס להסכמתו לראיות לכאורה, שנעשתה לדבריו מטעמים מעשיים, וכן בכך שציין כי החזרה מכתב האישום הייתה יכולה להיעשות רק במסגרת ההסדר הכולל.

23. המדינה טוענת כי דין הערעור להידחות. לדבריה, החלטתו של בית המשפט המחוזי מוצדקת בהתחשב בכך שהסדר הטיעון הושג במסגרת הליך גישור ובהיעדרו של כל עיוות דין שנפל בהליך המשפטי. כמו כן, המדינה חוזרת ומצביעה על כך שביחס לחלק מהתנהגויות הפליליות שיוחסו למערער – החזקת הנשק הגנוב – הוא הסכים לקיומן של ראיות לכאורה.

דין והכרעה

24. לאחר שבחנתי את הדברים הגעתי לכלל מסקנה כי אין זה אחד מאותם מקרים שבהם ניתן לפסוק פיצויים לפי סעיף 80 לחוק העונשין. משום כך אני סבורה שדין הערעור להידחות וכך אציע לחבריי לעשות.

25. אכן, העמדה לדין כרוכה תמיד בעגמת נפש, וכן בעלויות כספיות. אולם, כפי שהובהר, בכל מקרה יש לבחון האם מדובר בנסיבות שבהן הייתה "חריגה מן השורה" או שקיימים שיקולי צדק המחייבים פיצוי. כפי שכבר צוין, המחוקק לא הורה על פיצוי גורף כל אימת שהליך פלילי הסתיים בזיכוי או בחזרה מכתב אישום (ראו: ע"פ 6137/05 שלומוב נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (8.1.2007) (להלן: עניין שלומוב)). על כן, בשלב זה אעבור לבחון את פרטיו של מקרה זה בראי שתי העילות הנזכרות בסעיף 80 לחוק העונשין, ובעיקר השנייה שבהן, אשר עליה השליך בא-כוחו של המערער את עיקר יהבו.

26. העילה הראשונה הנזכרת בסעיף 80 לחוק העונשין נסתרת על פניה, שהרי כפי שהובהר, היה בסיס להגשת כתב האישום במקרה זה. בהליך המעצר הסכים בא-כוחו של המערער לקיומן של ראיות לכאורה, בעיקר בכל הנוגע לנשיאת הנשק (ראו פרוטוקול הדיון מיום 12.1.2017). מעבר לכך וכהמשך ישיר, החזרה מהאישום נגדו נעשתה במהלך הליכי גישור בין הצדדים, ולא תוך קביעה כי המעשים המיוחסים לו לא אירעו. במצב דברים זה אני סבורה שאין זה מסוג המקרים בהם עצם הגשתו של כתב האישום לקתה בחוסר סבירות.

27. זוהי מסקנתי אף בכל הנוגע לעילה השנייה של "נסיבות אחרות". אבחן עילה זו בהתאם לתתי המבחנים שנדונו בפסיקה.

28. הליכי המשפט – לא מצאתי כי המשטרה או התביעה התנהגו במקרה זה באופן לא נאות, לרבות בכל הנוגע להליך המעצר ולעיתוי החזרה מכתב האישום. כפי שצוין בית המשפט המחוזי, מעצרו של המערער מאחורי סורג ובריו נעשה במסגרת הסכמתו לקיומן של ראיות לכאורה, והתמשכותו התרחשה נוכח הניסיונות לאיתור שלחלופת מעצר מתאימה, ועקבהקושישהתעוררההפקדת ערבות במזומן מצדו. אינני נדרשתאפואלכךשמעצרושלמערערמאחוריסורגובריחלאעלה על תשעה חודשים, נתון שעל פי גישות שהובעו בפסיקה יכול היה להטות את הכף לעבר אי-מתן פיצויים (ראו למשל: עניין בוגנים, פסקה 21 לפסק דינו של השופט מלצר), אך כשלעצמי אינני מייחסת לו משקל מכריע. בנוסף, המדינה ניאותה להליכי הגישור ולא צוין כי "גרר רגליים" במהלכם.

29. אופי וטיב הזיכוי – אכן, חזרה מכתב אישום לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, שנעשתה במסגרת הסדר טיעון, אינה מונעת פסיקת פיצויים (ראו: עניין שלומוב, בפסקה 14). לצד זאת, נראה כי עריכתו של הסדרטיעוןהיא נסיבה שאותה יש להביא בחשבון בגדרהשיקוליםהנוגעיםלאפיוןהזיכוי. בנסיבות העניין, מדובראךבחזרהמכתבהאישום, מבלי שהייתה הכרעהפוזיטיביתשלביתהמשפטמחוזי על סמך ראיות הקובעת כי המערער אינו אשם במיוחס לו. על כך

יש להוסיף כי ביטולושלכתבהאישום בהסדר הטיעון גם לא נעשה עקב שינוי עקרוני בעמדת התביעה (ראו למשל והשוו: ע"פ 4492/01 עשורני מדינת ישראל, פ"ד(נז) 3) 734, 738 (2003)) אלא היהחלקמ"הסדרכולל" שבונטלעלעצמוהנאשמהנוסףאחריות על העבירות.

30. נסיבות אישיות נוספות- נקודת המוצא בפסיקה היא שהעמדה לדין ומעצר מלווים מטבע הדברים בפגיעה כלכלית, ולכן בהחלטה על מתן פיצויים ייבחן כל מקרה לגופו (ראו: ע"פ 1767/94 יוספני מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 505, 528-529 (1999)(להלן: עניין יוסף)). בענייננו, כפי שציין גם בית המשפט המחוזי, המערער לא הציג אסמכתאות שעניינן ההידרדרות במצבו הכלכלי כתוצאה מההעמדה לדין או המעצר (ראולמשלוהשוו: ע"פ 6721/01 עזאמני פרקליטות המדינה, פ"ד(נז) 3) 73, 83 (2003)). מהמסמכים שכן הוצגו, כפי שציין אף בית המשפט המחוזי, עולה כי הקושי במצבו הכלכלי החל עוד לפני כן. בנסיבות אלו לא ניתן להצדיק את הטלת הנטל על הקופה הציבורית. בנוסף לכך, כפי שהבהירה המדינה, נסיבותיו האישיות של המערער, לרבות פציעתו באירוע וימי המעצר בהם שהה, עמדו גם הן בבסיס ההסכמות שהובילו לחזרה מכתב האישום, כך שניתן לדבר משקל במסגרת זו. מיותר לציין כי פציעה במהלך אירוע פלילי כפי שמתקיים בעניינו אינה מונעת כשלעצמה מהעמדה לדין. אף האחריות לנזקים הגופניים שנגרמו למערער אינה רובצת לפתחה של המדינה, וזאת בכל הצער לכך שאירעו לו (ראו: עניין שיבלי, בפסקה י"א. ראו גם: עניין דבש, בעמ' 105-106).

31. בנסיבות אלו, המקרה שבפנינו אינו דומה למקרים שבהם נפסקו פיצויים לפי סעיף 80 לחוק העונשין, ובכלל זה המקרים שאליהם הפנה בא-כוחו של המערער. כך למשל, יוזכר כי בע"פ 700/00 טווילני מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 450 (2002) הודגש הפסול שנפל בעדות שקרית של נציג המשטרה (שם, בעמ' 465), ובעניין מנצורהוטעמו הפגמים הרבים שנפלו בחקירת המשטרה (שם, בעמ' 447). בעניין בדליאנצונו הקלון החברתי החמור שדבק במערער עד לזיכויו בהתחשב בסוג העבירה שיוחסה לו (עבירת אונס), כמו גם העובדה שהתביעה נמנעה מלחקור את טענת האליביו של הנאשם (ראו שם, בעמ' 879). בע"פ 4620/03 שתיוני מדינת ישראל, פ"ד נח(1) 289 (2003) בית המשפט עמד על כך שהמערער זוכה על יסוד ראיות שהיו ידועות לתביעה עוד בהליך המעצר (שם, בעמ' 293), ובע"פ 1442/12 פלוניני מדינת ישראל, (26.2.2013) הודגשו המשאבים הכלכליים הרבים שהשקיע המערער בהליך ארוך שעורר סוגיה תקדימית (שם, בפסקה 8 לפסק דינו של השופט עמית). אין צריך לומר שאף לא מדובר במקרה שבו הנאשם נפל קורבן לעלילת שווא או סבל מעיוות דין בשל התמשכות בלתי מוצדקת של הליכים (ראו: עניין יוסף, בעמ' 525 וההפניות שם).

32. במבט רחב יותר, אני סבורה שיש להיזהר ממצב שבו הסדר טיעון הכולל החלטה לחזור מכתב האישום יהיה מלווה מניה וביה בדרישה לקבלת פיצויים. החלטה לחזור מכתב אישום במתכונת זו מלמדת על כך שבאיזון הכולל של הראיות או לאור שיקולים ציבוריים אחרים, הוחלט שאין מקום להעמדה לדין. הא - ותו לא. ייתכן כי יהיו מקרים שיצדיקו פסיקת פיצויים גם בגדרו של הסדר בין התביעה לנאשם, אולם הנסיבות דנן אינן מצדיקות זאת, ומכל מקום אין מדובר בתוצאה מובנת מאליה. בשים לב לסוג המקרים בהם בית משפט זה נעתר לבקשות דומות - אינני סבורה כי החזרה מכתב האישום במקרה זה מקימה את תחושת העוול הנדרשת לצורך הצדקת הפיצוי (ראו: עניין שיבלי, בפסקה י"ג).

33. מכל הטעמים שהוסברו, אני סבורה כי המקרה דנן לא מצדיק את התערבותו של בית משפט זה בהחלטתו של בית המשפט המחוזי. על כן, אם תישמע דעתי הערעור יידחה. תקוותי כי המערער ישתקם במהרה וישיב את חייו למסלולם.

ש ו פ ט

השופט ע' פוגלמן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה ח' מלצר:

1. אני מצטרף בהסכמה לפסק דינה המקיף של חברתי, השופטת ד' ברק-ארז, הן באשר לתוצאה והן באשר לעיקרי נימוקה.
2. בענייננו, כפי שקבעה חברתי, החלופה של: "לא היה יסוד לאשמה" נסתרת באשר דומה כי התקיים, בנסיבות, בסיס להגשת כתב האישום כנגד המערער, והסכמת בא-כוחו של המערער לקיומן של ראיות לכאורה במסגרת הליכי המעצר, כמו גם העובדה שבסופו של יום לא נקבע פוזיטיבית בענייננו כי המעשים שיוחסו למערער בכתב האישום לא התקיימו - מעידים על כך.
3. התמונה מורכבת יותר ביחס לחלופה של: "נסיבות אחרות המצדיקות זאת", הנכללת אף היא בגדר סעיף 80(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. כשלעצמי, הבעתי את דעתי בעבר כי בגדרה של החלופה הנ"ל - על בית המשפט להפעיל את סמכותו בגישה מרחיבה. זאת במיוחד לנוכח השינויים התפיסתיים והפרשניים המתחייבים מעיגון בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו של מספר זכויות בסיס חוקתיות, המוענקות, בין היתר, לנאשמים בפלילים, וכן מחמת הצורך למנוע הודאות שווא של נאשמים חפים מפשע, שעלולות להינתן מתוך תקווה להביא לחיסכון בהוצאות ובשכר טרחת עו"ד, בין השאר בהתבסס על חשש שכספים אלה לא יוחזרו להם, גם אם יזוכו (עיינו: ע"פ 5097/10 בוגנים נ' מדינת ישראל, פסקה 19 לחוות דעתי והאסמכתאות המובאות שם (15.01.2013) (להלן: עניין בוגנים); רע"פ 4121/09 שגיא נ' מדינת ישראל (02.03.2011); עומר דקל "הזכאי זכאי לפיצויים? על זכותו של נאשם שזוכה לפיצוי בגין נזקיו" עלי משפט ט 523 (תשע"א)).
4. אכן המחוקק לא העניק זכות לפיצוי לכל מי שנפגע כתוצאה מניהול הליכים פליליים כנגדו על לא עוול בכפו, וכפי שקבע השופט י' עמית בעניין בוגנים הנ"ל: "ההסדר הקבוע בסעיף 80 לחוק העונשין, נמצא בנקודה מסוימת במשרעת שבין הטלת אחריות על המדינה מכוח דיני הרשלנות לבין הטלת אחריות ללא אשם". לעמדתו, ככל שמדובר בנאשמים שהושמו במעצר ממושך מאחורי סורג ובריח במהלך ניהול ההליך בעניינם, וכאשר הזיכוי, או ביטול האישום הושגו בשל היעדר אשמה מצידם - ראוי שנקודת האיזון הלכאורית במסגרת אותה משרעת (שממנה ניתן יהיה לסטות בהינתן נסיבות מתאימות), תיטה **לטובת** פסיקת פיצוי לנאשם-המזוכה. עמדתי זו נעוצה במשקל שיש לתת, לדעתי, במקרים מעין אלו לעקרון השבת המצב לקדמותו ולעוול הכולל שנגרם לנאשם שזוכה, לרבות הסטיגמה החברתית המכבידה שמוטלת, במקרים מסוימים, כנגד נאשם שכזה טרם המשפט ולעתים אף לאחריו.

5. על-אף האמור לעיל – בענייננו שוכנעתי, כאמור, כי אין הצדקה לשנות מקביעתו של בית המשפט המחוזי הנכבד ולהורות על תשלום פיצוי למערער, כמבוקש על ידו, ואפרט את עיקרי טעמי לכך, בקיצור נמרץ:

ראשית, חזרתה של המשיבה מכתב האישום כנגד המערער נעשתה במסגרת הסדר טיעון כולל שנערך עמו ועם חברו לאירוע, נשוא האישום. נסיבה זו רלבנטית לענייננו בשני היבטים:

ההיבט הראשון ממוקד בכך שבהינתן הנסיבות הנ"ל – ממילא לא נקבעה בענייננו קביעה פוזיטיבית מצד בית המשפט, לאחר שמיעת ראיות, כי המערער לא היה אשם כלל במה שיוחס לו. כמו כן, הסדר הטיעון מלמד, כפי שהעירה חברתי, כי המשיבה לא שינתה באופן בסיסי את עמדתה ביחס לאירוע ולמערער במסגרתו.

ההיבט השני נעוץ בעובדה, או בהנחה כי נסיבותיו האישיות של המערער, לרבות אלו שהביאו להגשת כתב האישום כנגדו וכן המחירים – הכלכליים והנפשיים – שאותם נאלץ המערער לספוג, נלקחו כבר וודאי בחשבון על-ידי המשיבה בעת עריכת הסדר הטיעון עמו, ומן הסתם אלו שיחקו אף תפקיד בהחלטת המשיבה לחזור בה מכתב האישום. בהקשר זה, אני מצטרף לאמור בפסקה 32 לחוות דעתה של חברתי, שלפיה הגם שעריכת הסדר טיעון איננה שוללת בהכרח אפשרות לקבלת פיצוי – אין מדובר בתוצאה מובנת מאליה.

שנית, תקופת המעצר בפועל שבה המערער היה נתון היתה קצרה מתשעה חודשים (היא התקופה המצטברת להחזקה במעצר של נאשם עד לסיום ההליכים המשפטיים כנגדו ללא צו להארכה, מכוח סעיף 61(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996), ונבעה, בין השאר, גם מטעמים שהיו קשורים במערער. לעמדת – אף שיתכנו מקרים שבהם מוצדק ליתן פיצוי גם לנאשמים-מזוכים ששהו במעצר תקופה הפחותה מתשעה חודשים, ראוי כי מקרים אלה יהיו חריגים ותידרש בהם הצדקה מיוחדת (ראו לעניין זה את חוות דעתי בעניין בוגנים ואת התייחסותם לנושא של חבריי להרכב שם: המשנה לנשיא (כתוארה אז) מ' נאור והשופט י' עמית).

6. בכפוף לאמור לעיל – אני מצטרף לפסק דינה של חברתי.

המשנה לנשיאה

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

ניתן היום, ט' בחשוון התש"ף (7.11.2019).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה